

УДК 796.011.03

Кривенцова І.В., Клименченко В.Г., Пашкевич С.А., Блізнюк С.С.

ОСОБЛИВОСТІ ВИКЛАДАННЯ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ МАЙБУТНІМ ПЕДАГОГАМ-ФІЛОЛОГАМ

Мета – апробація авторської програми спрямованої на набуття майбутніми філологами професійно-прикладних навичок фізкультурної роботи. Врахована специфіка професійної діяльності майбутніх філологів. Матеріал: Експериментальна (ЕГ) та контрольна (КГ) групи склалися з трьох академічних груп кожна. У дослідженні взяли участь 152 (ЕГ, n = 78; КГ, n = 74) студенти факультету іноземної філології педагогічного університету. Висновки: доведено необхідність "Фізичного виховання" в педагогічному університеті, як складової професійної культури. Підтверджено ефективність планового підходу до навчання фізкультурно-спортивній діяльності студентів з урахуванням особливостей їх майбутньої професії. Індивідуальні завдання щодо національних оздоровчих практик в країнах вивчення мов, самостійне проведення заняття на іноземних мовах значно підвищують вмотивованість тих хто займається.

Ключові слова: фізичне виховання, студенти-філологи, педагоги, фехтування, самостійна робота.

Постановка проблеми. Людина у сучасному світі, вже з раннього віку, починає відчувати значні психоемоційні перенапруження та недостатню рухову активність. У більшості дитячих садків та шкіл, адміністрація, остерегаючись негативних наслідків, обмежує цю природну діяльність дитини. У наслідок цього зростає відсоток захворюваності серед підростаючого покоління, збільшення маси тіла, швидкої втоми, нервових розладів тощо. Відомо, що фізичні вправи, рухливі та інтелектуальні ігри, танці, спорт сприяють гармонійному розвитку і покращують стан здоров'я. Випускники педагогічних університетів своєю професійною діяльністю закладатимуть майбутнє нашої країни. І не лише вчителі фізичної культури потребують широкого спектру знань з основ здоров'я, фізичного розвитку та вдосконалення дитини, а й вчителі інших предметів. Саме викладачі навчальної дисципліни "Фізичне виховання" мають підготувати майбутніх педагогів до якісної фізкультурно-оздоровчої роботи з дітьми у навчальних закладах, оздоровчих, мовних та інших таборах відпочинку і навчання. Випускників педагогічних ВНЗ потрібно спрямувати на відповідальний та творчий пошук практичних методів формування здорового способу життя в учнів.

Зв'язок дослідження з науковими та практичними завданнями. Робота виконана згідно з планом НДР кафедри фізкультурно-оздоровчого та спортивного фехтування ХНПУ імені Г.С. Сковороди, держ. реєстр. № 0114U003929.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемами теоретико-методичної підготовки студентів до фізкультурно-оздоровчої роботи з учнями займається багато вчених (Ашанін В.С., Дубогай О.Д., Єрмаков С.С., Козіна Ж.Л., Круцевич Т.Ю., Кривенцова І.В., Носко М.О., Шиян Б.М. та ін.). Аналіз наукових публікацій доводить, що рівень сформованості таких знань, вмінь і навичок, в тому числі й у педагогів, у повній мірі ще не відповідають умовам сьогодення. У той же час, значну роль у цій підготовці має адресність інформації (для юристів, лінгвістів, психологів, істориків тощо).

Метою роботи є апробація авторської програми кафедри спрямованої на набуття майбутніми педагогами-філологами професійно-прикладних навичок фізкультурної роботи.

Матеріал і методи. Розроблено технологію формування у майбутніх педагогів-філологів навичок фізкультурної роботи. Тривалість педагогічного дослідження – 3 роки.

Методи дослідження: аналіз та узагальнення даних науково-методичної та спеціальної літератури; педагогічний експеримент, тестування.

В дослідженні взяли участь 152 студенти факультету іноземної філології. Всі учасники були розподілені на експериментальну (ЕГ) та контрольну (КГ) групи. ЕГ склали 3 академічні групи, n = 78 студентів, КГ – також 3 академічні групи, n = 74 студенти. Студентам ЕГ з I курсу, на заняттях з фізичного виховання, окрім програмного матеріалу було запропоновано виконувати індивідуальні пошукові завдання щодо історії і розвитку національних видів спорту країн вивчення мови. На II курсі вони виконували індивідуальні завдання з пошуку інформації щодо національних оздоровчих практик та методик країн вивчення мови. На III курсі їм було запропоновано самостійно проводити частини заняття з фізичного виховання на мові вивчення та рідній мові. Студенти КГ займалися за навчальною програмою "Фізичне виховання засобами фехтування" [1].

Результати дослідження. Ще Платон наголошував, що задля гармонії краси і здоров'я, людині потрібна не лише освіченість у галузях наук і мистецтва, а й щоденні заняття фізичними вправами впродовж усього життя. Важливу роль у раціональній побудові навчального процесу відіграють знання загальних правил, принципів його організації та контролю. Фізкультурно-спортивна діяльність, до якої залучаються студенти під час занять фізичним вихованням, є одним з механізмів впливу суспільного та особистого інтересів [5].

На факультеті іноземної філології ХНПУ фізичне виховання викладається засобами фехтування. Проте, окрім навчання фехтуванню студенти обов'язково мають засвоїти навички прикладної фізичної культури, як частини їх професійної педагогічної культури. Викладачами нашої кафедри розроблені робочі програми, що передбачають навчання студентів комплексам фізичних вправ та рухливих ігор для роботи з різними віковими категоріями, переважно з дітьми у школі, літніх таборів, в тому числі й мовних. Завдання такої програми: навчити майбутнього педагога організувати та дисциплінувати групу, вірно й чітко віддавати команди, вміти зацікавити учнів до занять рухливими вправами. Програма розрахована на весь термін навчання в університеті окремо для кожного курсу. Наприкінці кожного семестру студенти мають виконати контрольні вимоги за п'ятибальною шкалою. Навчання самостійному проведенню комплексів фізичних вправ відбувається в першій частині заняття та передє спеціальним фехтувальним вправам. Рухливі ігри нами проводяться в основній частині, перед заключною.

Програма навчання фізкультурно-оздоровчій роботі майбутніх педагогів-філологів в групах (КГ та ЕГ) була побудована за семестрами і темами наступним чином (окрім фехтування).

Перший курс. 1-й семестр: Техніка безпеки на заняттях з фізичного виховання. Правила надання першої долікарської допомоги постраждалому. Методика організації та проведення туристичного походу (оцінюється активність на практичному занятті). Рухливі ігри для молодшого віку на свіжому повітрі (самостійне проведення 2-х контрольних ігор).

Перший курс. 2-й семестр: Особливості проведення фізкультурних хвилинок. Самостійне складання комплексів фізкультурних хвилинок. Фізкультурна хвилинка під музику. Проведення фізкультурних хвилинок.

В ЕГ, додатково, виконання індивідуальних завдань щодо особливостей національних видів спорту в країнах вивчення мови.

Другий курс. 1-й семестр: Самостійне проведення окремої частини заняття з фізичного виховання – розминка у русі. Складання комплексу вправ для розминки у русі. Контрольне проведення розминки у русі.

Другий курс. 2-й семестр: Самостійне проведення окремої частини заняття з фізичного виховання – розминка на місці. Складання комплексу вправ для розминки на місці. Контрольне проведення розминки на місці.

В ЕГ, додатково, виконання індивідуальних завдань щодо національних видів оздоровчих практик, особливостей їх методик, тощо в країнах вивчення мови.

Третій курс. 1-й семестр: Методика проведення рухливих ігор для різного віку. Складання конспекту 10 рухливих ігор. Самостійна організація та проведення 2-х контрольних ігор.

Третій курс. 2-й семестр: Спортивні ігри та їх різновиди. Волейбол. Баскетбол. Футбол.

Для студентів обох груп самостійне проведення окремих частин заняття з фізичного виховання, рухливої гри та фізкультурної хвилинки на рідній мові та мові вивчення.

Шкала оцінювання самостійно проведеного заняття

5 – відмінне виконання завдання з незначною кількістю помилок, добре виконаний конспект, вірно підібране дозування вправ.

4 – в цілому вірно виконане завдання з декількома помилками, цікаві вправи.

3 – задовільне виконання завдання зі значною кількістю помилок, слабкий комплекс вправ.

2 – виконання завдання за мінімальними критеріями, постійно потребує допомоги викладача.

1 – незадовільне проведення, необхідність додаткової підготовки до повторного виконання завдання.

Майбутні педагоги за родом своєї діяльності (як то класне керівництво, робота у групах подовженого дня, організація активного дозвілля учнів, робота в оздоровчих та навчальних таборах тощо), мають навчитися та засвоїти ряд вимог: знати правила та дотримуватися техніки безпеки на заняттях з фізичного виховання та при виконанні фізичних вправ; вміти оказувати першу долікарську допомогу при забиттях, травмах та кровотечах; розумно враховувати скарги тих хто займається, на погане самопочуття, слідкувати за їх емоційним та фізичним станом; контролювати наявність спортивного одягу та взуття (окрім фізкультурних хвилинок); не дозволяти виконувати заборонені елементи; вміти складати комплекси фізичних вправ; проводити рухливі ігри та естафети; знати як організувати туристичний похід тощо.

Загальні вимоги техніки безпеки доводяться до відома студентів вже на першому занятті, про що у журналі робиться відповідна відмітка (особистий підпис студента). У залежності від навчальної

програми та виду практичного заняття вимоги щодо безпечної поведінки можуть змінюватися і повідомляються до початку пари.

Туристичний похід першокурсників є навчально-методичним заняттям. В ХНПУ, він проводиться наприкінці вересня – початку жовтня на першому курсі та має за мету знайомство студентів академічних груп, факультетів, потоків, визначення лідерів, розкриття талантів, набуття навичок майбутньої педагогічної діяльності. Головним завданням цього заходу є навчання методиці проведення туристичного походу зі школярами та студентами, теоретико-методична підготовка та практична організація конкурсної програми.

Студенти із задоволенням сприймають програмний матеріал з *методики проведення рухливих та спортивних ігор*. Змагальний елемент та емоційне забарвлення ігрових занять дозволяє проявити власні фізичні та психологічні якості. Гру простіше пояснити та оцінити якщо добре знаєш її правила. Саме тому, студенти отримують завдання знайти цікаві рухливі ігри для різних вікових категорій, та ознайомити з ними своїх одногрупників. Ми намагаємося розширити практичні вміння студентів щодо проведення ігор. Вони мають навчитися розрізняти ігри, розуміти стратегію певної гри, накопичити досвід проведення та навички суддівства рухливих та спортивних ігор й естафет.

Спортивні ігри, як то волейбол, баскетбол, футбол та інші вимагають достатньо високої технічної підготовки. Проте, спортивні ігри за спрощеними правилами доступні майже всім. Нашими викладачами вивчались особливості популярних серед молоді спортивних ігор. Як правило, ці ігри виникли в англомовних, франкомовних та інших країнах. Знання історії тієї чи іншої гри, її правил допоможуть студенту бути впевненим при її проведенні, участі в якості гравця та надасть необхідний педагогічний досвід [4].

Вчителі мають чітко розуміти важливість зміни видів діяльності розумової та фізичної кожні 45 хвилин, для зняття втоми. Саме тому потрібні фізкультурні паузи та фізкультурні хвилинка. Фізкультурна хвилинка, як правило, розрахована на виконання 8-12 вправ, бажано з музичним супроводом. Викладачі вчать студентів декільком комплексів. Потім, студент самостійно розробляє власний комплекс. Фізкультурна хвилинка має бути спрямованою, перш за все, на розминку хребта та плечового поясу.

Для оцінки якості підготовленості студентів до фізкультурної діяльності ми визначили наступні критерії: відвідування занять з фізичного виховання, готовність до такої діяльності та оцінка за самостійне проведення окремої частини заняття з фізичного виховання. Перший критерій оцінювався згідно з академічними журналами. Для визначення другого критерію була розроблена анкета з питаннями, які дозволили студенту за 5-бальною системою оцінити власні пізнання, вміння та навички фізкультурної роботи. Оцінювання третього критерію наведена вище. Результати представлені в таблиці 1.

Таблиця 1

Оцінка якості підготовки майбутніх філологів до фізкультурної діяльності

Вид роботи	ЕГ, n = 78	КГ, n = 74
Відвідування занять з фізичного виховання	72,3%	66,8%
Готовність до фізкультурної діяльності, за результатами анкетування. Самооцінка за 5 бальною шкалою	4,6	3,9
Оцінювання самостійно проведення окремої частини заняття з фізичного виховання, за 5 бальною шкалою	4,3	3,7

Як видно з таблиці, студенти ЕГ значно впевненіші у власних силах та мають більш свідоме ставлення до навчального предмету "Фізичне виховання". Головним чинником тут постає розуміння практичного застосування набутих навичок фізкультурно-спортивної діяльності у майбутній професії. Зауважимо на те, що більшість студентів радо відгукуються на виконання пошукових завдань, якщо відчувають, що викладачу їх знання не байдужі, викладач і сам постійно займається саморозвитком та самовдосконаленням.

Звісно, що студентам факультету іноземної філології не складно спілкуватися, на побутовому рівні на мові, яку вони вивчають. Проте, спортивна термінологія потребує спеціальної підготовки. Ми заздальгідь вчимо студентів готовності до проведення фізкультурної роботи з іноземцями. І тим самим спонукаємо їх до творчого пошуку оздоровчих методик, активного залучення до виконання фізичних вправ, вчимо відповідальності за власне здоров'я та здоров'я майбутніх учнів.

Висновки. 1. На основі аналізу науково-методичної літератури та практичного досвіду доведено необхідність викладання навчальної дисципліни "Фізичне виховання" у ВПНЗ задля формування у майбутніх педагогів фізичної культури, як складової частини їх професійної культури.

2. Дані дослідження підтверджують ефективність планового підходу до навчання фізкультурно-спортивної діяльності студентів з урахуванням особливостей їхньої майбутньої педагогічної спеціальності.

3. Індивідуальні пошукові завдання щодо розвитку національних видів спорту, оздоровчі практики та особливості їх методик у країнах вивчення мов, самостійне проведення окремих частин заняття з

фізичного виховання на іноземних мовах значно підвищують вмотивованість майбутніх філологів до занять фізичними вправами та спортом.

Перспективою подальших досліджень є видання навчально-методичного посібника для студентів-філологів з комплексами фізичних вправ для розминки, корегування постави, фізкультпауз та фізкультурних хвилинок.

Використані джерела

1. Кривенцова І.В. Програма навчального курсу "Фехтування" / І.В. Кривенцова // ТМФВ. – Харків: ОВС. – 2007. – 1(27). – С. 19-33.
2. Кривенцова І.В. Особливості методики викладання фехтування студентам педагогічного ВНЗ / І.В. Кривенцова, В.Г. Клименченко, І.І. Одокієнко // Theory and Methods of the Physical Education, 2011. – №11. – С. 14-18.
3. Зайцев В.П. Физическая рекреация в структуре активного отдыха студентов / В.П. Зайцев, Кристоф Прусик, С.С. Ермаков // Физическое воспитание студентов. – Харьков: ХОНОКУ-ХГАДИ, 2011. – №1. – С. 68-77.
4. Клименченко В.Г. Разновидности волейбола в процессе физического воспитания будущих педагогов-филологов / В.Г. Клименченко, С.С. Близнюк, И.Ю. Горбань // Здоровье, спорт, реабилитация. – Харьков: ХНПУ, 2016. – №3. – С. 44-48.
5. Козина Ж.Л. Гармоничное сочетание интеллектуального и физического развития как необходимое условие укрепления здоровья студентов и подготовки квалифицированных специалистов / Ж.Л. Козина, В.С. Ашанин // Физическое воспитание студентов творческих специальностей. – Харьков: ХГАДИ, 2007. – №1. – С. 152-156.
6. Петрюк О.В. Теоретичні основи викладання фехтування студентам першого року навчання / О.В. Петрюк, О.В. Іванов, І.М. Махонін // науковий журнал Єдиноборства. Харків: ХДАФК, 2015. – №2. – С. 51-53.
7. Юрченко Н.А. Подвижные игры на занятиях по физическому воспитанию: метод. рекомендации / Н.А. Юрченко, А.Н. Сыропятов. – Харьков: НУА, 2003. – 44 с.
8. Баранов В.М. В мире оздоровительной физкультуры / В.М. Баранов. – Киев: Здоров'я, 1987. – 134 с.

Krivenцова I., Klymenchenko V., Pashkevich S., Bliznyuk S.

FEATURES OF PHYSICAL EDUCATION STUDY TO FUTURE PHILOLOGY PEDAGOGUES

Objective of this article is the appraisal of an author's program aimed at obtaining of professional-applied physical education skills by future philology pedagogues. The program is done by semesters. The specificity of educational and professional activities of future philologists is taken into account. Material: Experimental group (EG) and control group (CG) consisted of three academic groups each. The study involved 152 (EG, n = 78, CG, n = 74) students of the Faculty of Foreign Philology of the Pedagogical University. For the first year students of the EG, in physical education classes, in addition to the material of the program, it was suggested to conduct individual searches on the history and development of national sport in the countries learning the language. During the second year they performed individual tasks for finding information about national health practices and language learning methods. At the third year they were offered to independently conduct physical education sessions in the language of instruction. Students of CG performed an ordinary program. The quality of attending academic classes in physical education is determined; a questionnaire on students' readiness for physical culture was conducted; independent classes were evaluated. Conclusions: the necessity of discipline "Physical education" in the pedagogical educational institution as an integral part of the professional culture of teachers is proved. The research confirms the effectiveness of the planned approach to teaching physical culture and sports activities of students, taking into account the peculiarities of their future profession. Individual search tasks for the development of national sports, healthcare practices and the peculiarities of their methods in countries which languages are studied, the independent conducting of parts of physical education courses in foreign languages significantly increases the motivation of those who are involved.

Key words: *physical education, philology students, teachers, pedagogues, fencing, independent work.*

Стаття надійшла до редакції 29.08.2017